

Nätverket Svenska Kulturlandskap

Trädkötsel & hamling

Träff i Mysten och Örsbråten i Västergötland - 11-12 september 2017

Minnesanteckningar

Mysten och omgivande bygd

[Mysten](#) är en gård utanför Alingsås i Västergötland. Den har legat här sedan åtminstone 1500-talet. Kyrkbyn ligger längre bort, så gården har inga andra gamla gårdar direkt omkring sig. Under 1700-talet, före skiftet, brukades jorden i långa smala remsor. Senare, under 1800-talet, var bygden full av folk och det byggdes många torp. 1900-talets urbanisering lämnade en jämförelsevis avfolkad trakt i arv. Nu under 2000-talet flyttar människor tillbaka, dock inte som småbrukare utan ofta som pendlare.

Trakten är en slags utpost av småländska höglandet, ungefär 180 meter över havet. Det är över högsta kustlinjen, vilket innebär att moränjordarna har kvar sitt innehåll av finkornigt material, och är därmed lite bördigare. Här trivs nästan alla svenska trädslag, utom kanske avenbok.

Hamling och lövtäkt

Hamlingen fungerade förr som en buffert vid år med dålig höskörd. Normalt hamlades träden här mellan höbärgning och spannmålsskörd, kring slutet av juli till början av augusti. Träden skadas heller inte så mycket vid den tiden, utan kan sätta nya skott inför påföljande år. Det var vanligt att bryta löv, det kallades att "stubba" träden. Att göra så ger ett annat snitt än med såg.

Lövträden – några erfarenheter från trakten

Ask: har det bästa fodervärdet, och man brukar spara några dragare/kvistar. Lind: mest tålig för hamling. Rönn och oxel: ganska bra fodervärde men hamlas inte oftare än vart tionde år. Björk och asp har ett lägre fodervärde och behöver hanteras varsamt. Klibbal hamlas sent, vid Mikaeli (slutet av oktober), och mer för avmaskning och andra aspekter på djurhälsa än för fodervärdet. Lönn: dåligt fodervärde. Fågelbär: bra att spara bärande träd. Sälj: honträdd hamlas inte eftersom de är viktiga för bin.

"lönnelöv är brett för öga
men tunt för tand"

gamla vägen förbi gården Mysten i Västergötland

stege eller stängsåg – vilket är bäst?

nyhamlat uppskattas av nötkreaturen

Örsbråten

Gården ligger i välbevarade gamla kulturmarker. I början av 1600-talet låg här ett s.k. kronortop. De byggnader och det utseende på markerna som möter oss idag speglar i hög grad slutet av 1800-talet. Här står även ett femtiotal rejält gamla hamlade träd. Mest ask, en del lönn, några enstaka almar m.m. En del av de gamla träden har inte hamlats på länge, så grenarna har hunnit utvecklas till decimetergrova små stammar, ovanför de tidigare hamlingsställena. Askskottsjukans härjningar skapar tveksamhet kring hur en restaurering av de träden skulle kunna genomföras.

Målsättningar

En viktig grund är att göra klart för sig vilka målsättningar man har med trädskötseln. Här handlar de om:

- historiskt landskapsutseende
- traditionell markanvändning – just här
- kulturmiljövärden
- naturvärden.

Ytterligare ett mål är att hålla hantverksskapskaperna levande – hur gör man för att lyckas?

Målkonflikter?

Ibland kan traditionell markanvändning komma i konflikt med "mesta möjliga trädvård". I ett förindustriellt jordbruk kunde man fälla gamla träd då de började ge sämre med löv. Det rådde sannolikt ingen brist på hamlade träd i de här trakterna. Idag är vi mer rädda om enstaka äldre träd, eftersom det är så ont om dem i landskapet.

Skötsel

Generellt är det bara bra att hamling görs på olika sätt på olika håll i landet. Variation är bra. Varje träd är en individ, och i bästa fall kan man ta sig tid att ta hänsyn till det. Regelbundet hamlade träd svarar bättre på ingrepp, de har större del av sin energi lagrad just i grenkragarna. Sidoskott från marken tas normalt bort. Om träden står i ängs- eller betesmark äts sådana skott upp. Man ska försöka undvika onödiga skador på den gamla stammen.

Säkerhet är som alltid grundläggande. Därtill är det till stor hjälp med bra utrustning. Ju bättre redskap, desto lättare att få till snitten just så som man vill, och undvika fläkning av bark m.m.

Mer om trädskötsel & hamling...

...hittar du på nätverkets sida om [det här](#). Där finns även dokumentation från träffarna 2015 och 2016, som speglar många av de frågeställningar som diskuterats.

Åke Carlsson har skrivit en intressant text om [lövtäkt i Västergötland](#).

ask är det viktigaste trädslaget även här

på de bortre träden har grenarna stuckit iväg ordentligt

lönn är ganska bökgigt att hamla